

Yttrande över betänkandet Mottagandelagen (SOU 2024:68)

Myndigheten för delaktighet (MFD) arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar. MFD lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet (MFD) har tagit del av förslagen i betänkandet Mottagandelagen – En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande (SOU 2024:68). MFD lämnar ett antal synpunkter som rör särskilda behov hos migranter med funktionsnedsättning samt vikten av universell utformning av Migrationsverkets lokaler och boenden.

MFD anser bland annat att det behöver tydliggöras vad de särskilda skälen för att inte delta i närvarokontroller och fullgöra anmälningsskyldighet innebär. Hänsyn behöver tas även till funktionsnedsättningar som inte alltid är uppenbara, men som skulle kunna innebära svårigheter att följa de krav som ställs. MFD efterfrågar även ett tydliggörande av hur insatser till asylsökande med ett omfattande behov av stöd och omvårdnad ska tillgodoses rent praktiskt, i de fall den enskilde bedöms klara att bo på asylboende. Lokalerna på boendet behöver vara tillgängliga och insatserna ska kunna ges med respekt för personlig integritet.

MFD föreslår vidare att Migrationsverket får i uppdrag att tillhandahålla särskilda asylboenden för familjer och barn. Detta för att kunna säkerställa barns rätt till utveckling enligt barnkonventionen.

Myndighetens generella synpunkter

Människor på flykt, särskilt kvinnor och barn, befinner sig ofta i en mycket utsatt situation. Att vara asylsökande eller skyddsbehövande och dessutom ha en funktionsnedsättning är särskilt utmanande. Personer med funktionsnedsättning riskerar som exempel oftare än andra att utsättas för våld och exploatering och att ha svårigheter att täcka sina basala behov.

MFD har påtalat i flertalet rapporter och remissvar¹ som rör migration och integration att asylsökande och skyddsbehövande med tillfälligt skydd med flera som har en funktionsnedsättning, inte får tillgång till individuella stöd och insatser efter behov. Det handlar bland annat om svårigheter att få tillgång till anpassat boende och anpassad information, men också till hjälpmedel, vård och omsorg med mera. MFD oroas av att de förslag som utredningen presenterar riskerar att medföra allvarliga försämringar av levnadsvillkoren för redan utsatta målgrupper.

MFD vill i sammanhanget nämna att FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har uttryckt sin oro över situationen för flyktingar och asylsökande med funktionsnedsättning i Sverige, inbegripet personer från Ukraina som omfattas av tillfälligt skydd, i kommentarerna efter dialogen med Sverige i mars 2024.² Detta kopplat till flera av artiklarna i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Kommittén är bland annat oroad över att flyktingar och asylsökande med funktionsnedsättning, inbegripet personer från Ukraina som omfattas av tillfälligt skydd, inte får tillräcklig tillgång till nödvändig service och till funktionshindersrelaterat stöd.

Myndighetens synpunkter på specifika avsnitt i betänkandet

Avsnitt 5.7.3 Personer med särskilda behov

MFD anser att det behöver tydliggöras vad de särskilda skälen för att inte delta i närvarokontroller på asylboendet och fullgöra anmälningsskyldighet innebär. Det framgår inte tillräckligt tydligt i betänkandet. Det är av stor vikt att hänsyn tas även till funktionsnedsättningar som inte alltid är uppenbara, men som skulle kunna innebära svårigheter att följa de krav som ställs. Som exempel vissa kognitiva funktionsnedsättningar eller lindrig intellektuell funktionsnedsättning.

Som MFD har lyft i tidigare yttrande³, har det framkommit i myndighetens arbete med regeringsuppdraget med anledning av situationen i Ukraina att skyddsbehövande personer med funktionsnedsättning ofta är rädda för att beskriva eventuella stödbehov för myndighetsföreträdare. I arbetet med regeringsuppdraget valde MFD att anta en bredare ansats, då de utmaningar som skyddsbehövande personer med funktionsnedsättning från Ukraina möter även är aktuella hos bland

¹ Myndigheten för delaktighet, 2017, 2022, 2023, 2024

² Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport, svensk översättning*, Myndigheten för delaktighet 2024

³ Myndigheten för delaktighet, *Yttrande över betänkande En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64)*, 2023-06-21

annat asylsökande personer med funktionsnedsättning. I arbetet framkom att många undviker att berätta om sin funktionsnedsättning då de tror att den kommer betraktas som en belastning, och att det i sin tur kan leda till avslag på deras ansökan om skydd. Med detta i åtanke är det mycket viktigt att det finns förutsättningar som gör det möjligt att skapa ett förtroende mellan den asylsökande personen och Migrationsverkets personal. Det är även viktigt att Migrationsverkets personal ställer frågor om särskilda behov eller funktionsnedsättningar hos asylsökande eller skyddsbehövande personer. Annars riskerar personer att inte få några stödinsatser alls, eller att dessa sätts in för sent.

Avsnitt 9.2.4 Migrationsverkets ansvar för logi

Som MFD har påtalat i tidigare yttrande om mottagande av asylsökande⁴, vet myndigheten från sitt arbete med regeringsuppdrag utifrån situationen i Ukraina⁵ att Migrationsverkets utbud av tillgängliga boendeplatser inte motsvarar det faktiska behovet hos enskilda. Det gör frågan om villkorad ersättning komplicerad, det vill säga att rätten till dagersättning och särskilt bidrag för asylsökande villkoras av att de bor på det asylboende där de har tilldelats plats. Utifrån hur tillgången på tillgängliga boenden ser ut idag befarar MFD att personer med funktionsnedsättning kan behöva acceptera en boendeplats som inte tar hänsyn till deras behov av stöd eller anpassning, för att kunna erhålla dagersättning och särskilt bidrag. MFD anser därför att Migrationsverket bör få ett förtydligt uppdrag om att säkerställa tillgången på tillgängliga asylboenden som är universellt utformade. Migrationsverket bör även få i uppdrag att ta fram riktlinjer för vad som avses med ett tillgängligt asylboende. MFD menar att det i utformningen av dessa riktlinjer är särskilt viktigt att precisera vad tillgänglighet är utifrån behov hos olika personer med funktionsnedsättning. Det kan exempelvis röra sig om personer med syn- eller hörselnedsättning, intellektuell funktionsnedsättning, neuropsykiatrisk funktionsnedsättning eller en kombination av olika funktionsnedsättningar. Behovet av tillgänglighetsanpassningar kan se helt olika ut beroende på vilken typ av funktionsnedsättning en person har. Det handlar inte enbart om behov av fysiska tillgänglighetsanpassningar, utan kan som exempel även gälla tillgänglighet till information och kommunikation. På MFD:s webbplats finns information om tillgängliga lokaler.⁶ Tillgängliga lokaler innebär bland annat att personer med funktionsnedsättning kan ta sig in i byggnaden, röra

⁴ Myndigheten för delaktighet, *Yttrande över betänkande En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64)*, 2023-06-21

⁵ Myndigheten för delaktighet, *Stöd till aktörer i funktionshinderrelaterade frågor – Med utgångspunkt i situationen för skyddsbehövande personer med funktionsnedsättning från Ukraina*, 2023

⁶ Myndigheten för delaktighet, Tillgängliga lokaler, [Tillgängliga lokaler - MFD](#), hämtad 2024-11-29

sig i lokalerna och att det går att utrymma lokalerna vid en nödsituation. Det kan också innebära att det finns skyltar och symboler som alla kan ta del av, att det finns kontrastmarkeringar och hörteknik i lokalerna och att lokalerna är lugna. För att göra just asylboenden tillgängliga ur ett ännu bredare perspektiv krävs även exempelvis särskilda boenderum för asylsökande som är i behov av stöd och omvårdnad, möjlighet att ha speciella familjerum, särskilda utrymmen för tolkanvändare samt teknisk utrustning för användning av teckenspråkstolk på distans.⁷

MFD ser positivt på att det enligt förslaget till mottagandelag finns möjlighet för asylsökande som med hänsyn till sina personliga förhållanden har synnerliga skäl att inte bo på asylboende, att behålla dagersättning och särskilt bidrag. Som MFD har påpekat ovan är det emellertid viktigt att precisera vad tillgänglighet och ett tillgänglighetsanpassat boende innebär i detta sammanhang.⁸ Ett exempel på synnerliga skäl är att en asylsökande till följd av en funktionsnedsättning har behov av ett tillgänglighetsanpassat boende och Migrationsverket av något skäl saknar möjlighet att ordna ett sådant boende.

Det finns asylsökande som inte klarar att bo på asylboende trots tillgänglighetsanpassningar. Det kan bero på ålder, funktionsnedsättning och/eller sjukdom. En del av dessa personer behöver boende med möjlighet till stöd och omvårdnad dygnet runt. Utredningen föreslår att det inte ska ingå i Migrationsverkets ansvar för logi enligt mottagandelagen att driva eller att uppdra åt andra att driva asylboenden i form av särskilda vårdboenden. Socialnämnden i vistelsekommunen får istället, efter ansökan från den asylsökande, ta ställning till rätten till insatser enligt socialtjänstlagen. MFD vill påtala vikten av att asylsökande med omfattande behov av stöd och omvårdnad får adekvat information om och stöd i att ansöka om insatser enligt socialtjänstlagen. Antingen från Migrationsverkets personal eller, efter överenskommelse mellan Migrationsverket och vistelsekommunen, från handläggare från socialtjänsten. Beroende på vilken typ av funktionsnedsättning en asylsökande har kan till exempel kommunikativt stöd och anpassad information behövas. MFD vill också betona vikten av att det finns tillgång till kompetenta tolkar, både språktolkar och tolkar för personer som är döva, hörselskadade eller har dövblindhet, såväl för ansökan om insatser enligt socialtjänstlagen som för själva asylutredningen. Tolkarna behöver utöver språkkunskaper ha särskild kompetens kring

⁷ European Union Agency for Asylum (euaa), *Persons with Disabilities in Asylum and Reception Systems*, 2024

⁸ Myndigheten för delaktighet, Tillgängliga lokaler, [Tillgängliga lokaler - MFD](#), hämtad 2024-11-29

funktionsnedsättning. Som MFD har beskrivit i tidigare yttrande⁹, har det framkommit i myndighetens arbete med regeringsuppdraget utifrån situationen i Ukraina att bristen på tolkar med sådan kompetens är vanligt förekommande, med negativa konsekvenser som följd för den enskildes asylutredning. Det innebär inte bara en ökad risk för missförstånd under asylutredningen utan även att allvarliga felaktigheter kan uppstå.

MFD efterfrågar ett tydliggörande av hur insatser till personer med ett omfattande behov av stöd och omvårdnad ska tillgodoses rent praktiskt i de fall den enskilde bedöms klara att bo på asylboende. MFD tänker på insatser så som hemtjänst och hemsjukvård. En förutsättning för att kunna ta emot hemtjänst och hemsjukvård är att lokalerna är tillgängliga. Det är även viktigt att ha i åtanke att insatserna ska kunna ges med respekt för personlig integritet.

Myndighetens synpunkter utifrån barnperspektivet

Som MFD har påtalat i tidigare yttrande¹⁰, är barn och unga med funktionsnedsättning i migration än mer utsatta än andra barn och unga med funktionsnedsättning. Barn och unga som är asylsökande riskerar oftare att diskrimineras och att inte få samma tillgång till utbildning, vård och en aktiv fritid som andra barn. Barn och unga med funktionsnedsättning på flykt utsätts också i större utsträckning än andra barn för våld. Enligt MFD är det därför av största vikt att Migrationsverket vidtar nödvändiga åtgärder för att skapa en trygg och barnvänlig boendemiljö under asylprocessen. MFD anser att Migrationsverket behöver precisera hur myndigheten ska möjliggöra att asylsökande och skyddsbehövande barn och unga ges tillgång till samma stöd och rättigheter som andra barn.

MFD ser också en stor risk med att placera barn och unga i kollektiva asylboenden. Trots olika anpassningar kan det vara svårt att tillhandahålla en god och trygg boendemiljö. MFD menar att Migrationsverket, vid bedömning och tilldelning av boendeplats för asylsökande barn och familjer, i alla delar bör utgå från principen om barnets bästa. För att kunna uppnå barnkonventionens krav om barns rätt till utveckling, föreslår MFD att Migrationsverket får i uppdrag att tillhandahålla särskilda asylboenden för familjer och barn. Dessa bör ta särskild hänsyn till de behov som barn och vuxna med funktionsnedsättning kan ha. MFD vill dessutom framhålla behovet av att ansvariga myndigheter samt berörda regioner och kommuner löpande har kunskap om antalet barn och unga som bor på asylboende och som är i behov av stöd, vård och insatser. Med tanke på att ett

⁹ Myndigheten för delaktighet, *Yttrande över betänkande En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64)*, 2023-06-21

¹⁰ Ibid

asylboende kan innefatta en mängd olika typer av boendeformer, menar MFD att det måste finnas rutiner och arbetsätt som säkerställer att barns och ungas behov av stöd och insatser kan uppmärksammas på ett ändamålsenligt sätt.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har ställföreträdande generaldirektör Tarja Birkoff (beslutande), avdelningschef Pernilla Börjesson och utredare Åsa Hultén (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Tarja Birkoff

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN:	Tarja Birkoff
TITEL, ORGANISATION:	Ställföreträdande generaldirektör, Myndigheten...
TID:	2024-12-20 13:26:49 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP:	E-post (tarja.birkoff@mfd.se)
IDENTIFIKATIONS-ID:	b59912a662234f23b00dee23a04fd49c

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2024-12-20 13:26:55 +01:00
Ref: 177280SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)